

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. כל המנחש לו נחש שנאמר כי לא נחש ביעקב והא בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה.....1
- הדרן עלך ארבעה נדרים.....8
- א. המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש.....8
- ב. המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים.....8
- ג. אפי' ויתור אסור במודר הנאה.....9

דף לב.

א. כל המנחש לו נחש שנאמר כי לא נחש ביעקב והא בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה

אין מנחשין כגוים¹, וכל מי שיעשה מעשה על פי הנחש לוקה², שנאמר (ויקרא יט פסוק כו) לא תנחשו³.

וכל שעוסק בנחשים ורואה בכל דבר ענין נחוש⁴, הניחוש רודף אחריו⁵, כי מטבע האדם כך הוא, שכל מה שמשקיע דעתו ברעיון אחד ומאמין בו אותו

¹ "אע"ג דקרא לא תלה כגוים, כמו בחוקותיהם לא תלכו מ"מ אמר כגוים לאפוקי נחוש דבית ותינוק ואשה דמותריין" [מהר"ז זק בביאור לסמ"ג ל"ת נ"א] והר"י מקרמניץ ביאר שם "לכך נקט עכו"ם אם אתה מאמין במ כעכו"ם שעושין דבר זה ומאמינים במ אסור לאפוקי אם אתה עושה סימן זה שאינו מאמין במ מותר" ועיין מש"כ לקמן

² רמב"ם הלכות עכו"ם פ' י"א ה"ד

³ "לא תאכלו על הדם. וסמך ליה לא תנחשו. שלא ינחשו באכילה כדרך שעושין הרוצחים שאוכלין לחם על ההרוג שלא ינקמו גואלי ההרוג" בעל הטורים עה"ת שם.

⁴ וזה הוא הפך המתמים עצמו, כי זה הולך בתמימות מבלי שהוא מתחכם ומערים על ענין העולם לומר כי זה ויגיע לי דבר זה, רק הולך בתמימות, וכך השם יתברך הולך עמו בתמימות ואין פגעים באים עליו, וכן להפך אם הולך בנחשים ואינו הולך בתמימות לכך יש לו נחש שבאים עליו פגעים מן עליונים וצריך שיהיה נשמר מהם. והכל הוא כפי הנהגת האדם שאם הוא הולך בתמימות הוא נצל מן הפגעים הרעים ומקריים רעים, וכאשר הולך אחר הניחוש אז מתחדשים עליו פגעים ומקריים זרים. ח"א למהר"ל בסוגיין.

⁵ בגמ' כאן ובירושלמי שבת פ"ו ה"ט הלשון כל המנחש סופו לבא עליו, והכונה אחת היא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הרעיון רודף אחריו, ומטרידו בכל הלכותיו ומעשיו והגיוניו⁶. וכל ההולך בתום ואינו מנחש⁷, מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת, אין יכולין ליכנס בתוכה⁸.

כיצד הוא הנחש⁹ כגון האומר: פתי נפלה מפני, או מקלי מידי, וצריך לדאוג היום מהיזק שיבא, או בני קורא לי מאחרי, או שצבי הפסיקו בדרך, שהיה הולך ממזרח למערב, והצבי הולך מצפון לדרום והפסיק דרכו, או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו, והוא סימן רע הוא לו, או שאומר הואיל ועבר שועל מימיני איני יוצא מפתח ביתי היום שאם אצא יפגעני אדם רמאי, ולמי שאירע לו אחד מאלו עושה ממנו ניחוש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה שאומר אם אלך אין חפציי נעשים¹⁰.

וכן המנחשים בקול החולדה ובעופות ששומעים צפצוף העוף או המביט בעופות בכנפיהם¹¹ ומכיר בחבוט הכנפים או בפרישתם¹², ואומרים יהיה כך ולא יהיה כך, טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני. וי"א שאינו נחש אלא כשמנחש במזדמן לו עוף בדרך וכיו"ב בדברי הבאי שאין בו דבר חכמה, אלא הוא שטות בעלמא, אבל מי שמכיר בצפצוף העופות וכיו"ב אין זה נחש, שדבר חכמה הוא. אולם רבותינו ז"ל הזהירו לבל ישים אדם מחשבתו באלו הדברים, ויתלה אדם עצמו במי שאמר והיה העולם, והוא ברחמיו יציל עבדיו מפגע רע, ואמרו על זה¹³ מנין שאין שואלין

⁶ וזהו מה שנאמר בפסחים קי: כללא דמילתא כל דקפיד קפדי בהדיה ודלא קפיד לא קפדי בהדיה. ועיי"ש לענין זוגות.

⁷ כי התמים מתדבק להקב"ה, וזה מפני כי התמים אינו יוצא לשום צד במחשבתו לסור מן השם יתברך, כי זהו ענין התמים והוא יתברך השוה (אל) [ומשוה את] הכל ולכך כאשר מתמים עם הקדוש ברוך הוא הוא כמו דבוק השוה בשוה, וכאשר מתדבק השוה בשוה אין יוצא ממנו כלל והוא מתדבק עמו לגמרי, ולכך אמר כי השם יתברך מתמים עמו והבן זה. ולכך כתיב (דברים י"ח) תמים תהיה עם ה' אלוך וגו'. חדושי אנגדות שם ⁸ כי יעקב חלקו התמימות כמו שאמר הכתוב (בראשית כ"ה) ויעקב איש תם וכבר התבאר כי מפני מדה זאת זכה יעקב כי צורתו חקוקה בכסא הכבוד כמו שאמרו צורת תם חקוקה בכסא הכבוד, דוקא תם מצד שהיה לחלקו התמימות, ובמחיצה זאת אין המלאכים יכולים לכנוס, כי המלאכים סובבים את הכסא ואין מדריגת המלאכים [רק] שהם תחת הכסא אבל מעלתו של יעקב מגיע עד עצם הכסא, ומפני זה היה יכול למלאך שהיה מתאבק עמו בדכתיב (בראשית ל"ב) כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל ואי אפשר לפרש יותר. ח"א למהר"ל בסוגיין

⁹ "ומלת מנחש מנסה כמו נחשתי ויברכני ה' כי נחוש בצורות ובמקלות ובמעשים ובתנועות ובימים ושעות". [אבן עזרא ויקרא פ' י"ט פס' כ"ו]

¹⁰ רמב"ם שם ורש"י סנהדרין

¹¹ ברמב"ן שם "ומנחש הוא המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, כענין שכתוב (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר והוא לשון נגזר מלשון חשתי ולא התמהמהתי (תהלים קיט ס), שכל מה שימחר להודיע בעתיד קודם היותו יקרא נחש, כלומר נחיש ונקדים לדעת ואמר הכתוב כי תועבת ה' כל עושה אלה, ולא אמר "עושה כל אלה", כי הכתוב ידבר על רובם, כי המעונן והמנחש אינה תועבה ולא הוריש הכנענים בעבורם, כי כל בני אדם יתאוו לדעת עתידות למו ומתעסקין בחכמות רבות כאלה לדעתם"

¹² ברבנו בחיי שם ויש שפירשו מנחש זה המביט בעופות בכנפיהם או בצפצוף, וכענין שכתוב (קהלת י) כי עוף השמים יוליך את הקול, זה המכיר בצפצוף, ובעל הכנפים זה המכיר בחבוט הכנפים או בפרישתם:

¹³ פסחים קי"ג ב' ועיי"ש ברש"י דפי' כלדיים "בעלי או"ב אבל בראשונים השינו עליו וכמש"כ תוד"ה כלדאי שבת קנ"ו ב' "סוגיא משמע דהיינו חוים בכוכבים ולא כמו שפירש"י בערבי פסחים ועוד קשה דבהדיא כתיב

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

בכלדיים, דהיינו חוזים בכוכבים, תלמוד לומר (דברים יח פסוק יג) תמים תהיה עם ה' אלקיך¹⁴. וי"א¹⁵ שגם בבקי ומכיר¹⁶ יש בו משום נחש¹⁷.

וכן מנחש בכוכבים, לומר כוכב פלוני עולה אין טוב לצאת, י"א שאינו נחש אלא אם קובע בהם סימן לעצמו, אבל אם בקי במהלכם ומכיר במערכת הכוכבים אין בו נחש, אלא דבר חכמה הוא ועכ"פ הזהירו חז"ל שלא ישים מחשבתו בהם¹⁸ משום תמים תהיה עם ה' אלקיך¹⁹ וכו"ל. וי"א²⁰ שגם בבקי ומכיר הווה נחש

אל תפנו וגו' ובספרי דרש מנין שאין שואלין בגורלות שנאמר תמים תהיה וגורל וחווה בכוכבים חדא מילתא היא".

¹⁴ נמק"י סנהדרין מז ב' ד"ה המנחשין

¹⁵ רמב"ן דברים שם

¹⁶ וברמב"ן דברים שם כתב "ורבים יתחסדו בנחשים לומר שאין בהם אמת כלל, כי מי יגיד לעורב ולענור מה יהיה – ואנחנו לא נוכל להכחיש דברים יתפרסמו לעיני רואים ורבותינו גם כן יודו בהם, כמו שאמרו בואלה שמות רבה (ויק"ר לב ב, קהלת רבה י כג), כי עוף השמים יוליך את הקול (קהלת י כ), זה העורב וחכמת הטיאריין העופות בלשון ערב טא"ר, וחכמי העופות יקראו טיאריין ועוד מוזכר מזה הענין בגמרא (גיטין מה): אבל יש לענין הזה סוד, וכבר הודענו (ויקרא יח כה) כי יש למזלות שרים ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים, ושרי זנב ומלה הקרובים לארץ והם הנקראים נגידי התלי יודיעו העתידות, ומתם נעשים סימנים בעופות שבהם יודיעו עתידות ולא לזמן גדול ולא עתידות רחוקות יגידו רק בעתידות הקרובות לבא יודיעו, מהם בקול העוף בקראו בקול מר על מת ומהם בפרישות כנפיו, והוא שאמר יוליך את הקול, למגידים בקולם, ובעל כנפים, לרומזים בכנפיהם וכל זה איננו תועבה בעינים אבל חכמה תחשב להם, וכו' והנה שלמה למד זה בכלל חכמותיו והידיעה היא הבנת הצפוף, והערמה לסבור ענין בפרישות הכנפים: וכאשר כלל הכתוב המעוננים והקוסמים עם התועבות הנזכרות, חזר ופירש (בפסוק יד) הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו כי חכמתם לדעת הבאות, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, יאמר הנה אסר לך השם המעשים האלה הנזכרים בעבור שהם תועבות לפניו ובגללם הוריש הגוים ההם מפניך, ואסר לך הנחשים והקוסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל אל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש":

¹⁷ ודעת המחבר לא נתברר בזה מדסתם ולא פי' ועיין בקונט' תמים תהיה להר"ר יעקב הלל שליט"א דס"ל דהמחבר פסק כנמק"י וכן הביא מהאר"י ז"ל ומהרח"ו

¹⁸ נמוק"י שם

¹⁹ ומפני כך אמרו כי סופו של התמים שיהיה עומד לו השעה להיות מתרומם מעלה מעלה מצד תמימתו שהוא מתעלה להיות עם השם יתברך, וכדכתיב תמים תהיה עם ה' אלקיך, ולא כן מדת האהבה, אף שמדת האהבה ג"כ דביקת בו יתברך מצד האהבה ודבר זה מצד השכל, אין זה שהוא תמים גמור שהאהבה מצד השכל בלבד, אבל האיש שהוא תמים הוא מצד עצמו כי התמים אינו פועל בשכלו וכאלו האדם מצד עצמו אל השם יתברך, וכמו שאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך, ואמרו אם אתה תמים אתה עם ה' אלקיך, ולפיכך התמימות ראוי למעלה זאת שתהיה עומדת לו השעה ולהיות מתרומם מעלה מעלה כאשר הוא אל השם יתברך. והדברים האלו עמוקים מאד, אף שנראים נגלים לכל ואין להאריך בזה.

²⁰ עיין בפרישה שם ס"ק ו' שחילק בין איצטנגינות לחוזים בכוכבים ולכאורה הרמב"ן בשו"ת המיוחסות סי' רפ"ג שכתב "ואלו שמנחשים בכוכבים דקתני (סנהדרין סו.) לאו באצטנגינות קאמר" לכאורה ע"כ כוונתו כשמנחש בכוכב אפי' אם בקי בו דאל"ה אלא איירי שמנחש סתם בדבר שמות א"כ לא הווה דומיא דמנחש בעופות דפי' שיש בהם אמת והנמק"י לשיטתו יפרש דאייקרי במנחש בדבר שמות וצ"ע ולדעת הרמב"ם חייב אף משום מעונן עיין ל"ת ל"ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

וכן האומר כשבא הגבאי לגבות מס ממנו אל תתחיל לגבות ממני, להיות ראשון בדבר הפסד, שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, מוצאי ר"ח הוא, וכן כל כיוצא בדברים האלו הכל אסור, וכל העושה מעשה מפני דבר מדברים אלו, לוקה.

י"א²¹ שה"ה למי שאומר²² שחוט תרנגול שקרא כעורב²³ ותרנגולת זו שקראה כתרנגול, שאסור. וי"א שאם אינו אומר הטעם למה מצוה לשחוט התרנגולת, אלא אומר סתם²⁴ שחטו תרנגולת זו, מותר לשחטה כשקראה כתרנגול. וי"א²⁵ שמותר²⁶ לשחוט גם כשאומר, ואין בו משום מנחש ודרכי האמורי, וכן המנהג.

י"א שהמשים סימנים לעצמו, אם יארע לי כך וכך אעשה דבר פלוני ואם לא יארע לי לא אעשה וכן כל כיוצא בדברים האלו, הכל אסור וכל העושה מעשה מפני דבר מדברים אלו לוקה. וי"א שאין איסור בניחוש אלא כשסומך על הסימן בהחלט כאליעזר עבד אברהם²⁷ אבל לסימן בעלמא אין איסור²⁸. וי"א שאדם מותר²⁹ לעשות

²¹ דעת הרמב"ם

²² וכדאיתא בגמ' שבת ס"ז ב' "האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי" וכן הוא בתוספתא שם פ"ז ה"ג

²³ וברש"י שבת כתב ש"מ שקרא ערבית דהיינו דאיחר לקרוא יותר משאר מחבריו [ב"י]

²⁴ ולכאורה ה"ה בכל השנויים למעלה אם אינו אומר הטעם לא יהיה בו איסור אלא די"ל דשאני הכא כיון שיש שינוי טבע לפני האדם ויש עליו קצת חרדה הותר לעשות בלא אמירה משא"כ בהנך דלעיל [מ"ז שם ס"ק ב']

²⁵ ש"ך כהגהת הרמ"ך ברמב"ם שם

²⁶ כן איתא בצוואת ר"י החסיד וטעמו דגריס בגמ' שבת ובתוספתא הנ"ל "שחטו תרנגול שקרא ערבית אין בו משום דרכי האמורי" וכגירסת הגהת הרמ"ך על הרמב"ם שם וכמהרי"ל בתשובה קי"א וע"ז סמכו העולם לשחוט כמש"כ ב"י שם ובש"ך ועיין בדרכ"ת שם ס"ק כ"ד בשם ס' מילי דחסידותא שהספר חסידים כולו קודש "והוא היה בקי בכל דברי הו"ל יותר מהבאים אחריו ומה נדע והוא לא ידע ובע"כ שבברייתא הנ"ל יש טעות בזה" וצריך לגרוס כהרמ"ך ועיי"ש שהביא עוד סברא להתיר דאין נאסר אלא רק שהוא דרכי האמורי ובזמן הו"ל היה דרך להקפיד בזה אבל בזמן ריה"ח לא נשמע בעולם שנהגו הגויים להקפיד בזה וא"כ אין בזה איסור מכאן והלאה [ולפ"ז מבואר נמי אמאי כתב הרמב"ם אין מנחשים כגויים וכדלעיל סעי' א' דכוונתו מה שגויים מנחשים עתה] אבל כתב דהעיקר הוא כג"י הרמ"ך ועיין בחסדי דוד על התוספתא הנ"ל דתי' בכוונת ריה"ח דמה שמותר לשחוט הוא משום ששוחט להסיר מכשול ולא משום ניחוש דכל דבר שינוי יש להסיר מהבית

²⁷ בגמ' חולין דף צ"ה ב' איתא "והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש" ופירש"י "סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שאם תשקני אדבר בה ואם לאו לא אדבר בה" וכיונתן בן שאול – "אם יאמרו אלינו עלו ועלינו"

²⁸ עיין שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' קי"ח וז"ל "ולפמ"ש החילוק הוא בין מקפיד או עושה שלא בהקפדה דשלא בהקפדה מותר ליתן סימן טוב ולבקש מה' שיצליח ואם יראה הצלחה ידע שמזלו טוב ויצליח ואם לאו אל ירבה בעסקים אבל לא יהיה זה בגדר הקפדה וניחוש וכבר מצאתי בדרשות הר"ן דרוש י"ב באריכות מזה. ועיין עוד ח' הר"ן חולין שכתב כן וזה באמת נראה מה שאמרו בירושלמי שבת פ"ז ה"ט כל המנחש סופו לבא עליו ועיין נמק"י שלהי מו"ק יש בני אדם שמנחשין ומשמשין דבר בליבן וכנגדן דברו חכמים אבל למי שאינו מקפיד אין הדבר מזיק ועיין ד"מ יו"ד סוסי' ת"ג ובס"ח סי' תנ"ט וז"ל כל הניחושים כנגד המקפידים וכתוב (יחזקאל ז' כ"ה) קפידה בא ובקשו שלום ואין, מכאן דכל דקפיד קפדו בהדיה ומתוך שאין אדם יכול להזהר בהקפדות כש"ל. ובסי' תס"א שם וכל דבר שהוא גי'פ אע"פ שאין ניחוש יש סימן דוגמת ער ואונן ע"ש".

²⁹ השגת הראב"ד "א"א זה שבוש גדול שהרי דבר זה מותר ומותר הוא ואולי הטעהו הלשון שראה כל נחש שאינו כאליעזר ויונתן אינו נחש והוא סבר שלענין איסור נאמר ולא היא אלא ה"ק אינו ראוי לסמוך ואיך חשב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת נדרים

לו סימן בדבר שיבוא לעתיד, כמו שעשה אליעזר עבד אברהם או יהונתן וההולך בתום והבוטח פיקוק חסד יסובבנו (תהלים לב פסוק י) וי"א שמותר לשים סימן לעתיד אם הוא בדבר טוב, אבל סימן לרע הווה ניחוש³⁰

אף על פי שאין ניחוש, יש סימן. אם הצליח אחר זה ג' פעמים³¹ או לא, ולכן בנה בית או דר בבית או נולד לו בן או נשא אשה אע"פ שאסור לנחש ולסמוך על הניחוש, יש סימן שאם מצליח בסחורה ראשונה אחר שבנה הבית או דר בו או שנולד התינוק או שנשא האשה, סימן הוא שהולך ומצליח, ואם לאו לא ירבה³² בעסק יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח.

מותר³³ לומר לתינוק – פסוק לי פסוק. ואפילו לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר, כיוון שנחשב קצת נבואה³⁴.

על צדיקים כמותם עבירה זו" ובגור אריה ויקרא פ' י"ט פס' כ"ו כתב ואם תאמר, ואליעזר עבד אברהם היאך ניחש, וכן יונתן בן שאול, ותרצו התוספות בחולין פרק גיד הנשה (צה ע"ב) דאליעזר עבד אברהם לא נתן הנזמים אלא אחר ששאל לה "בת מי את" (בראשית כד, כג), ויונתן בן שאול בלאו הכי נמי היה עולה, ולזרו את נערו עשה זה. ועיין למעלה בפרשת חיי שרה. ועוד יש לתרץ, דאליעזר עבד אברהם ויונתן בן שאול בדבר מצוה היו עוסקים; אליעזר עבד אברהם להשתדל זיווג נאה ליצחק, ויונתן בן שאול להציל את ישראל, ומאחר שהיו עוסקים במצוה, אם כן היה דעתם להקב"ה, וכאילו אמרו בפירוש שהקב"ה יראה להם הדרך לבא לקיים המצוה, ובוזה הניחוש יהיה מראה להם. ולפיכך לא שייך בזה ניחוש, כי הניחוש אינו שייך רק אם מנחש אם יארע לי כך וכך – כך וכך אעשה, וזהו במילי דעלמא. אבל במידי דשמיא, הוא תולה בהקב"ה, אם יארע לי כך וכך אז אדע לקיים המצוה, וכיון דמילי דשמיא, הנה זה הוא מאת ה', ובוזה לא שייך ניחוש, שהרי הקב"ה הוא נותן לו סימן. אמנם נראה, דמכל מקום צריך שיהיה טעם לזה, כמו שאמר אליעזר שיראה שהיא נומלת חסדים (רש"י בראשית כד, יד), ויונתן בן שאול שנראה שהם חלשים, אבל בלא טעם הוא ניחוש, שכל מעשה השם – במנהגו של עולם, לא על ידי דברים שאינם במנהגו של עולם, כי אותם הם מכלל ניחוש:

³⁰ במהרש"א ח"א הוריות י"ב ב' ד"ה מאן דבעי וטעמו דהטוב בא ממנו יתברך בהחלט אבל הרע אינו בא בהחלט כי אפשר שישתנה ולזה הנותן לעצמו סימן טוב אין זה ניחוש אלא סימן טוב שיבא לו ממנו יתב' ב"ה אבל הנותן לעצמו סימן בדבר מה בהפך זה ולרע לו הר"י ניחוש שתולה שיבא הדבר בהחלט ואינו כן דברחמי שמיא אפשר שישתנה ועיי"ש שהעמיד כל הניחושים הנ"ל כצבי הפסיקו בדרך דוקא במנחש לרעה ועיין ספר מצות המלך סי' נ"ר

³¹ א"א אף זאת שאמרו בית תינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן לא אמרו לענין איסור והיתר אלא לענין סמיכה אם ראוי לסמוך על סימניהם ואמרו שראוי לסמוך אחר שהוחזקו שלש פעמים" [השגת הראב"ד שם ה"ה] וזה שיטתו לעיל ולדעת רש"י מותר כיון שאינו סומך להדיא ע"כ או דבש ואל תעשה מותר לסמוך קונמ' תמים תהיה להר"ר יעקב הלל פ"ה

³² ולדעת הרמב"ם הנ"ל זה נמי הווה ניחוש ורק אם אומר "דירה זו שבנתי סימן טוב היתה עלי אשה זו שנשאתי ובהמה זו שקניתי מבורכת היתה מעת שקניתי העשרתי וכן השואל לתינוק אי זה פסוק אתה לומד אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר זה סימן טוב כל אלו וכיוצא בהן מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה מותר" ועיין בראשית רבה פרשה פ"ה פ' ה' "ויאמר יהודה לתמר כלתו, א"ר אלעזר אע"פ שאין נחש יש סימן כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו, רבנן אמרי בית תינוק ואשה, אע"פ שאין נחש יש סימן". ועיין ספר חסידים תס"א וצ"ע

³³ ולדעת הרמב"ם הנ"ל אף זה אסור משום ניחוש אמנם אם אינו שואל מהתינוק על גוף הדבר שרוצה לעשות אלא שמתוך דבריו מבין מה יעשה כגון שרוצה לבקר חבירו ורוצה לדעת אם הוא חי או מת וע"י פסוק שקורא התינוק ידע אם הוא חי או מת אף לרמב"ם מותר כיון שאינו עושה מעשה ע"פ התינוק ממש ב"י שם

³⁴ ט"ז ס"ק ג' וש"ך ס"ק ה'

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

מותר לפתוח בתורה³⁵ לראות הפסוק העולה כדי לעשות איזה דבר כיון שרוצה לימלך בתורה בינו לבין עצמו והיא חיינו ואורך ימינו ולעשות בלא צורך אלא לדעת עתידות לא אריך למעבד הכי³⁶ וההולך בתום ובוטח בה, חסד יסובבנו³⁷. אבל ש"ץ שחוזר על הבתים ועושה גורל לנשים והאנשים הנגשים כדרך הגוים שמחזרין על הפתחים בדפיין ועושין גורל ואפי' נמלך בתורה כנ"ל אסור משום ניהוש.

³⁵ שו"ת חיים שאל חלק ב' סימן ל"ח וזה מותר אף לדעת הרמב"ם וכמש"כ שם בתשובה "אני בעניי כתבתי בשירי ברכה משם גדולים דמותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה ע"ש. ואחר זמן ראיתי בס' מעש' רקח בתחילתו בהידושי הראשוני' ושם נאמר משם הרמב"ם שאין ראוי לפתוח חומש על דרך גורלות הגוים וש"ץ שעש' זה אין לבטלו ממניו ולא להכותו עכ"ל וכאשר ירדוף הקורא יסבור שהוא נגד דברי הגדולים הנז'. אמנם נרא' דמ"ש הרמב"ם הוא על ש"ץ שחוזר על הבתים ועושה גורל לנשים והאנשים הנגשים כדרך הגוי שמחזרין על הפתחים בדפיין ועושין גורל ובמציאו' זה כתב הרמב"ם שהוא אסור. ואולם הרוצ' לימלך בתור' בינו לבין עצמו מותר. ודמי למאי דאמרי' בכמה דוכתי שהיו הראשונים אומרים לתנוק פסוק לי פסוקך. והכי חזינ' לרבנן קשישאי שפותחים הספר בצר להם כמו גורל"

³⁶ כ"כ בחסד לאלפים להר"א פאפו

³⁷ ודע עוד כי מי שהוא תמים הוא עם השם יתברך לגמרי, מפני שהוא מקבל הנהגתו מן השם יתברך כפי מה שהוא נוהג העולם, ואינו מתחכם בדעתו ומעצמו על דרכי ה' רק מקבל עליו הנהגת השם יתברך ולפיכך אמרו בפרק ערבי פסחים (פסחים קי"ג, ב') מנין שאין שואלים בכלדיים שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך וגו'. ופירוש כי השואל בכלדיים על ידיעות העתידות ע"י אצטננינות, אין נחשב זה תמים כאשר רוצה לדעת העתידות ע"י אצטננינות, ואלו השואל את הנביא על העתידות בודאי אינו יוצא מן התמימות. וזה מפני כי הנביא מתנבא מן השם יתברך ודבר זה הוא ראוי ואין יוצא מהנהגת העולם, אבל השואל בכלדיים אין דבר זה מן השם יתברך וכאלו רוצה שיהיה תחת המזל כאשר ידרש אחר המזל, ודבר זה מוכח שאינו תמים עם השם יתברך. חי' אנדות להר"ל כאן

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

כל דבר שהתועלת או הנזק נגלה לעינים בין מדרך רפואה או בדרך סגולה, אין בו משום ניהוש או דרכי האמורי,³⁸ אבל מה שאינו נגלה יש בו משום דרכי האמורי ואסור³⁹ והבוטח בה' חסד יסובבנו.⁴⁰

י"א⁴¹ שאם אינו מוציא הדברים מפיו אלא מחשב בלבו ונמנע מעסקיו על ידי ניהושים אלו מותר שראוי לאדם לחוש על החשש שחוששין בו הבריות וי"א⁴² דאף בכה"ג אית ביה משום ניהוש.

³⁸ עיין חרושי הר"ן סנהדרין דף ס"ה ע' ב' ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ג סי' קי"ט שהילק בין דברים שיש בהם סכנה "בין החשש הוא מדרך הטבע בעולם העשייה או מצד היוזק שמימי ומן השמים אין עונשין למו שרוצה לעשות מצוה אבל אם ההיזק פה בארץ אין הסין עליו וצריך לעשות פעולות בדרך הטבע האנושי ועי"ש שכתב טעם על מנהג העולם שאין עוברין מעל תינוק יומה אם על האוכלין אין מעבירין עליהם ואם עוברין עליהן יש בזה משום איסור ובזיון כ"ש אתינוק שלא לעבור עליו דיש בזה בזיון לצלם ה' המוטל בארץ אלא יגביהם וח"ו לעבור עליהן ולכן אסור לעבור עליהם אפילו שלא לדרוס עליהם וכ"ש ע"י דריסה כנלפענ"ד מקור נאמן למנהג העולם".

³⁹ ועיין פ"ת ס"ק ד' בשם תשובת הת"ס יו"ד סי' קל"ח אודות מ"ש בבה"ט (של הרב מהרי"ט ז"ל) בשם צוואת ר"י חסיד אות ל"ו – ז' שיש סכנה לבונה בית אבנים וגם בכונה במקום שלא היה שם בית מעולם אם לא שידורו בו בנ"א שנה ראשונה ואמרי אינשי להניח בהבית תרנגול זכר ונקבה ולשוחטם שם אי ליכא בזה משום דרכי האמורי וכתב דטעמא דהני אינשי שהם דימו דאם יניחו שם זמן מה זוג תרנגולים הנקראים גבר הו"ל הנברים האלו הדיורים הראשונים שבבית ובשחיטתם היינו מיתתם כבר מתו הדיורים הראשונים שבבית והמה פ"נ בעה"ב דוגמת הכפרות שנוהגים אבל טוב יותר שלא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהם שלא הוזכרו בש"ס ופוסקים ולא רבי יהודה חסיד התום עליהם ואולי בכונה בית אבנים שלא לצורך להרחיב לו משכנות בח"ל ולהתיאש מן הגאולה וה"ה המרחיב דעתו לבנות במקום שלא היה שם בית כדי להוסיף ישיבת חו"ל הרי בנינו סכנה ואינו מצוה להגן אבל אנו בעו"ה צרכינו מרובים כו' לדעתי איכא מצוה להמציא מקום דירה לשה פזורה וכדאי להגן וטוב שיחנך הבית בתורה ובתפלה זמן מה כי היא חיינו ואורך ימינו והי' זה שלום ע"ש: ועיין שו"ת חיים ביד סימן ל"ב מש"כ על דברי החת"ס ועיין בספר חסידים סי' תס"א דיש דברים שנראים כדרכי האמורי ומותרים שאם יעשה לא כמו שצריך יש סכנה משום "הממונים שדים או מלאכים" ועיין בדמשק אליעזר על צוואת ריה"ח ובהקדמתו שם ומסקנת דבריו דדברי ריה"ח דברי נביאות הם ולא כתבם אלא למוי שלבו נוקפו וכמש"כ בספ"ח סי' רס"ב ואין לנו להקל בדברים אשר נאמרו ע"י הנביא הקדוש ריה"ח

⁴⁰ חכמת אדם כלל פ"ט סעי' ג'

⁴¹ בהנהגות מוהר"א אזולאי על הלבוש ריש סי' קע"ט כ"כ בשם ריא"ו על הל' סנהדרין פ' ז' א' וכ"כ בפ"ת ס"ק ג' בשם ש"ג פ"ב דע"ז [מ' א' מדפי הרי"ף] וז"ל שם ונראה בעיני שלא נאסרו כל אלה אלא כשעושה בהן מעשה כגון שהיה מחזיק בדרכו וע"י הנחשים האלה חוזר מדרכו אבל אינו עושה בהם מעשה אלא אומר דברים בעלמא אין בזה איסור שכל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיהונתן בן שאול שסמכו על הסימן שלהם לעשות בו מעשה אינו נחש וכו' וכן האומר לגבאי אל תתחיל בי למחר ר"ח היא מוצ"ש היא ה"ז בכלל מעשה שהרי עשה מעשה ופוסק מלעשות מעשיו ע"י הנחש ונראה בעיני שאם אינו מוציא הדברים מפיו אלא מחשב בלבו ונמנע מעסקיו ע"י הנחשים האלה הר"י מותר שראוי לאדם לחוש על החשש שחוששין בו הבריות"

⁴² שם בפ"ת כתב "ועי' בתוס' ב"מ דף כ"ז ע"ב גבי הא דאמר התם כים וארנקי לא משאלי אינשי משום דמסמני הקשו דהא הוי ניהוש ע"ש משמע דלא כהש"ג וגם קשה מזה על הרמ"א בסעיף זה וע' בט"ו סק"ב ודו"ק" וכונתו דהרמ"א התיר לשחוט תרנגול שקרא כעורב אם אינו אומר הטעם וא"כ קשה מתוס' בב"מ שם ועיין מש"כ לעיל בשם הט"ו ואיני מבין ראייתו מתוס' דהא התם פירש"י דמסמני – "מנחשי, ואומר סימן לאדם שמשאיל כיסו שמוכר לו מזלו": וא"כ המנחש מוציא דברים מפיו ולהכי נמנע מלהשאיל ובדברי יציב יו"ד סי' רמ"ה כתב לתר' דברי הש"ג וז"ל "היה נראה לפי קט שכלי דאף כשמדרכי האמורי יש באמת בזה סכנה כיון דע"פ האמת וחוקי תורה אין בזה סכנה ח"ו לומר כן, אבל כשנמנע מחמת שסוף סוף נכשלין בני אדם וחושבין זה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הדרן עלך ארבעה נדרים

דף לב.

א. המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל ונלים שאין עושיין בהם אונל נפש

ראובן⁴³ שאסר נכסיו על שמעון או שאסר עצמו מנכסי שמעון, הנאסר אסור אפילו לדרוך בחצירו ובשרהו, וגינתו וחורבתו ובשדה האחר, ואסור לשאול ממנו כל כלים שבעולם, וכל שכן שאסור לאכול משלו ולשתות ולהריח מבשמים שלו וללבוש ולנעול ולישב בביתו, וכיוצא בדברים אלו.

אולם אם אמר הנאה המביאה לידי מאכל עלי או הנאת מאכלך עלי יבואר להלן דף לג. יבואר דינו שאינו נאסר בכל הכלים שבעולם.

ב. המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים

לסכנה, דמחמת זה אפי' שאינו סכנה מויק וכמ"ש הספר חסידים הנ"ל, [סימן רס"א, וז' "לפי שכל דבר שתופסין אותו בחוקת סכנה אפי' אינו מקום מסוכן מויק לפי שלשון בני אדם ועינם מוקת" עיי"ש] אז אין לחוש כשנמנע מזה. ומדויק לשון השלטי גבורים שם שאם אינו מוציא הדברים מפיו וכו' שראוי לאדם לחוש על החשש שחוששין בו הבריות עיי"ש, והיינו שלא מחמת הסכנה בעצם, שזה דרכי אמורי, ורק מההיזק שנגרם ע"י אמירת הבריות, ואפ"ה לא יוציאנו בפיו כי היכי דלא תתחזי שחושש להסכנה של דרכי אמורי, וזה נכון לפע"ד. ואולי יש לומר דכשבאין לשאול ממנו הכיס והארנקי [בתוס' בב"מ הנ"ל] והוא בכלל גמ"ח ומדת החסד והוא נמנע מזה, אז חמיר טפי. והרי בשלטי הגבורים בעצמו בסוף פ"ז דסנהדרין מחלק באופן הזה בסימן עיי"ש ודו"ק".

ועיין תוס' שם תי' וי"ל בשלהי במה אשה (שבת דף סז.) אמרינן כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי" ובאחרונים שם תמהו מה רפואה שייך כאן ועיי"ש במהריצ"ח שתי' דלא חשיב ניהוש כיון "שהוציא אותו הנסיון אין בו ניהוש" שהוא כאן גזרו השכל הטבעי וברש"ש שם תי' דזה הוה סימן כבית תינוק ואשה ולהכי לא הוה ניהוש אמנם ביבמות ק"ך ב' אמר' להדיא "כיס וארנקי מנחשי אינשי" ונמביאור הגר"א שם אין ראייה לאסור דהתם גבי תרנגול עכ"פ עושה מעשה ע"י שחיתתו וא"כ אסור אפי' אינו אומר ולהכי ס"ל דגרסי' בגמ' כהרמ"ך וכנ"ל אבל הכא איירי שנמנע מלעשות מעשיו וצ"ע]

⁴³ שו"ע ונו"כ יו"ד רכא א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אם לא נדר ממנו אלא מאכל ולא הזכיר הנאת המאכל, אינו אסור אלא לאכול משלו, אך מותר בכליו ובביתו ובכל שאר הנאות ממנו.

ג. אפי' ויתור אסור במודר הנאה

ראובן⁴⁴ שאסר נכסיו על שמעון או שאסר עצמו מנכסי שמעון, הנאסר אסור אפילו בדבר שדרך לוותר אחד לחבירו ואינו מקפיד עליו, כגון לעבור בבקעה שלו בימות החמה שאין בני אדם מקפידין על דריסת רגל שבה, אסור ואפילו אם אינו מקצר דרכו בזה אסור⁴⁵ שהויתור אסור במודר הנאה⁴⁶.

⁴⁴ שו"ע ונו"ב יו"ד רכא א

⁴⁵ מ"ז שם א דלא כהב"ח שכתב נראה דאם אינו מקצר דרכו ליכא הנאה ושרי דלא גרע מפורע חובו דבסמוך עכ"ל וכתב הש"ך א ל"ג דל"ד דבפורע חובו לא מתהני כלום ולא הוי אלא גרמא אבל הכא דמתהני בעצמו בדריסת הרגל אסור וכן משמע ממה שכתבו רש"י והרא"ש והר"ן לקמן גבי אמר הנאה המביאה לידי מאכל דאסור לעבור דרך שדהו לקצר דרכו ללכת לבית המשתה ולא כתבו כן ברישא דמתני' אלמא דוקא התם לא מיתסר אלא כשמקצר דרכו משום דאל"כ ליכא הנאה המביאה לידי מאכל כשמקצר דרכו לאכול מהרה אבל הכא דאסור בכל הנאה א"כ בדריסת הרגל אסור בכל ענין ואף על גב דרש"י פי' גם במתני' דריסת הרגל לעבור בחצרו ולקצר דרכו נראה דלאו דוקא קאמר דהא לקמן סוף סעיף ד' מוכח דדריסת הרגל אסור בכל ענין והוא מהש"ס ודו"ק.

⁴⁶ ודע שיש מרבתינו רבינו חננאל ורבינו תם שפסקו דויתור מותר במודר הנאה שכתבו דלא קי"ל כר"א [ר"ן לג ע"א] ולדידהו אין איסור בהילוך אלא כשמתעכב שם אבל לא הובא דעתם כלל בטור וש"ע מפני שהרמב"ם והרמב"ן והרא"ש ורוב רבותינו כולם פסקו כר"א ודבר פשוט דבמודר הנאה אסור המודר לשאול שום כלי מהמדיר יהיה מה שיהיה ואין חילוק בין שהכלי היא לאיזה תשמיש נכון או לא. ערוך השולחן שם סעיף ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>